

*Пащенко Євген Миколайович,
доктор філософії (PhD), старший викладач кафедри
військового права Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого
Шляхтун Віталій Федорович,
слухач Військово-юридичного інституту
Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого (Україна, м. Харків)*

ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО:

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ ВОЄННОЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасному світі, що постійно зазнає змін та викликів, питання національної та воєнної безпеки стають однією з найактуальніших тем як для системи військового права так і для держави загалом, що безпосередньо впливає на забезпечення правової системи нормативного підґрунтя а також, стабільність та розвиток правового поля в контексті військового права. Забезпечення понятійного складу національної безпеки і воєнної безпеки в контексті правового поля України вимагає не лише уваги до теоретичних аспектів, але й врахування конкретних викликів та загроз, що виникають на сучасному етапі.

Захист суверенітету і територіальної цілісності України — найважливіша функція держави, справа всього українського народу. Реалізація цієї норми Конституції України в умовах екзистенційної воєнної загрози національній безпеці, зростання дефіциту фінансових ресурсів та дисбалансу воєнних потенціалів України та Російської Федерації обумовлює необхідність розроблення нової стратегії воєнної безпеки, яка базується на всеохоплюючій обороні України.

Національна безпека стає основною передумовою для стійкого розвитку країни та включає в себе комплекс заходів щодо захисту її територіальної цілісності, суверенітету, економічних інтересів, політичної стабільності та соціального благополуччя. Водночас, воєнна безпека спрямована на захист країни від зовнішніх воєнних загроз та враховує можливість забезпечення відсічі агресії в будь-якій формі її прояву проти неї.

Важливим аспектом розуміння взаємозв'язку національної та воєнної безпеки являється їх розгляд через призму сучасних викликів, з якими стикається Україна. Гібридна війна, інформаційна агресія, кіберзагрози та інші нетрадиційні форми конфліктів визначають нову реальність сучасної безпеки. У цьому контексті, важливо враховувати, що національна безпека

не обмежується лише військовими чи економічними аспектами, але також включає економічні, політичні, інформаційні та соціальні компоненти.

Всеохоплююча оборона України — це комплекс заходів, основний зміст яких полягає: превентивних діях та стійкому опорі агресору на суші, на морі та в повітряному просторі України, протидії в кіберпросторі та нав'язуванні своєї волі в інформаційному просторі; використанні для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства (військового, політичного, економічного, міжнародно-правового (дипломатичного), духовного, культурного тощо); застосуванні всіх форм і способів збройної боротьби з агресором, зокрема асиметричних та інших дій для оборони України, з дотриманням принципів і норм міжнародного права.

Воєнна безпека України є однією із засадничих умов реалізації права українського народу на самовизначення, збереження держави Україна та забезпечення її сталого розвитку на основі найвищих цінностей демократії, верховенства права, свободи, гідності, безпеки і процвітання громадян усіх національностей. Воєнна безпека - всеохоплююча оборона.

Національна безпека - це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення, забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондових ринків і обігу цінних паперів, податково- бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій, використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам.

Пріоритетами національних інтересів України є: гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина; розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів; захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України; зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві; забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України,

гарантування вільного розвитку, використання і захисту російської, інших мов національних меншин України; створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку; забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів; розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу Українського народу, зміцнення фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення; інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір; розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України.

Воєнна безпека - це складова національної безпеки, яка характеризується станом захищеності суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності держави від воєнних загроз. Її забезпечення є одним із найважливіших завдань Української держави в сучасних складних геополітичних умовах. Сучасне українського законодавства не надає більш розширене визначення трактування цього терміну.

В міжнародній практиці воєнна безпека передбачає право суверенної держави на самооборону і/або стримування воєнної агресії, допускає можливість застосування державою воєнної сили для захисту власного суверенітету і територіальної цілісності.

Першочерговим завданням у сфері воєнної безпеки виступає нівелювання зовнішніх та внутрішніх ризиків для національної безпеки держави у воєнній площині та створення сприятливих обставин для беззаперечного захисту її національних інтересів.

Взаємний зв'язок національної та воєнної безпеки визначає ефективність та гнучкість системи оборони України. Інтеграція цих понять сприяє не лише вчасному виявленню та протидії потенційним загрозам, але й реалізації комплексного стратегічного підходу до безпеки країни. З одного боку, національна безпека визначає об'єктивні та суб'єктивні умови для стабільності та добробуту нації в мирний час. Вона охоплює широкий спектр викликів, від економічних та соціальних до інформаційних та кіберзагроз, що можуть впливати на безпеку держави. З іншого боку, воєнна безпека спрямована на готовність та здатність країни відповісти на можливі воєнні конфлікти чи загрози збройної агресії. Вона включає в себе розробку військових стратегій, технологічний розвиток та підготовку військових сил.

Отже можна зробити висновок, про те, що зв'язок між цими двома поняттями стає осередком їх наукового дослідження в галузі військового права у системі оборони та безпеки країни. Ефективна координація та взаємодія між національною та воєнною безпекою дозволяють країні адаптуватися до сучасних загроз і забезпечувати необхідний рівень відповіді в різних обставинах. Такий зв'язок передбачає консолідацію наукового, теоретичного

і безпосередньої реалізації практичної складової зазначених визначень на рівні державних інституцій а також комплексного підходу щодо забезпечення складових національної безпеки та оборони в цілому.